

پنی آ خلقی شاعری تا پٹ پو لی جاچ

ڈاکٹر لیاقت سنی*

Abstract:

This research article deals with to know about Brahui folklore. Generally a simple defination has been adopted for Brahui folklore, that such folklores has not identified. Simply unknown writers verses known as Brahui folk literarure, but in this article it has been proved that many folklores has been written by poets or writters, which are known in literature. "Shatko" is the preminant example of known folklore and there are several folklores which has its writters. A reserach oriented approch could disclose many known folklores.

براہوئی خلقی شاعری نا پہناد ہم ایلو ادب آ تالوک شاعری آ نبار شابیت و پینکن ۽ داوڑ نا ہزار آ شیرک تفتنگا نو لے اخس کہ نٹو خلقی شاعری نامروار یک ساڑی ۽ دا فک سدٹی پانزده ناکچ اٹ نٹو سوگواریرا یلو سدٹی ہشتاد پنچ ناکچ آ خلقی شاعری تینا دور تون او ار او اوتینا تفتو کا و پاروکا تون اوڑدہ دفن مسونو و دا ہم کہ نٹون ساڑی ۽ سینہ بہ سینہ نئے اسکان رینگا نو، و لے اخس کہ دا بے پن یا نا معلوم آ خلقی شاعری نامروار یکو، دا فتنے سوگو تنگ ٹی، ہمو محقق آ ک ہرا فک کتابی درو شم تٹی خلقی شاعری ۽ سوگو کریر دا فتنی، ڈاکٹر عبدالرحمان براہوئی، محمد افضل مینگل نا بھلو خزم تے۔ داکان بیدس براہوئی نا ہمو شیر پاروکا ک لکھ ستا کڑ زرہ ہرا فک براہوئی نا خلقی شاعری ۽ تینا تو ا رو گھ نا محتاج کرسہ خلکت ٹی تالان کریر، دا فتنے سوگو کنگ نا سوب ہم جوڑ مسر۔

* اسٹنٹ پروفیسر، شعبہ براہوئی جامعہ بلوچستان کوئٹہ

براہوئی خلقی شاعری نا اسہ بھلو ڈی کس ننا خلقی شیر پاروکا ک تینا سینہ و تواراٹ سوگو کرسہ کیسٹ آ تا دروشم تیٹی نحوندی کرینو۔ ہر اقا اہمیت، قدر، ہموخس ۽ ہرا کہ براہوئی ادب ٹی نوشت و کتاب آ تا ۽ ولے ناراج ٹی ریل (کیسٹ) بنگ داخس دود ہلتے ہراوڑ کہ ایلو زبان تیٹی ارے دانا سوب آک بھاز منگ کیرہ۔ براہوئی خلقی شیر آتے تینا توارا نا جادوگری اٹ سوگو کروکا تیٹی عبدالرسول بنگلوی، عبدالرسول بدوزئی، محمد مراد پارکوی، اختر چنال زہری، حضور بخش خضداری، رمضان و بابل زیدی والا، بشیر احمد بلوچ، محمد خان پرکانی، امان اللہ مینگل، گلستان مینگل، بابل بنگلوی، سلطان محمد، عید محمد علی، دلہراد، اقبال رند، نصر اللہ مینگل و ایلو فتا پنک بریرہ۔

ہر شیر پاروک نا تینا چند نا انداز و وڑسے، اگہ براہوئی ٹی شیر و باگل یا براہوئی موسیقی نا ہیئت مرے، اگہ براہوئی نا تینا چند نا موسیقی نادروشم کس پان یا خیال کین تو ہندا خلقی شیر پاروک آ تا پنک بریرہ، انتیکہ دا فک براہوئی خلقی شیر آتے خلقی وڑو ڈول و دروشم تسونو دا کان بیدس ایلو شیر پاروک آ تیٹی براہوئی موسیقی نادروشم خٹکپک۔ داہم ارے کہ داقتیان بیدس بھاز جو انو موسیقی چاؤک، شیر پاروک ہم ارے ولے اوفتے براہوئی نا کوالحوہ شیر پاروک پا پنے انتیکہ او فک اردو و خاص وڑاٹ ہندی، سندھی و اردو نا بدل یا نقل ۽ کرسہ شیر پارینو ہندا خاتران براہوئی نا پوسکنا دور ٹی براہوئی موسیقی نا ہمو روح سلینو ہراڑ کہ مراد پارکوی، عبدالرسول بنگلوی او ایلو خلقی شیر پاروک آک تینا زند تدیفر۔

بڑی اخص کہ براہوئی نا خلقی شیر پاروک آ تا زکرمس اوقتا بابت دا ہیئت درشان نا خواست یک کہ دا فک خلقی شاعر افس نہ خلقی شیر تفیو بلکہ داگک نا معلوم آ خلقی شیر آتے پارینو۔ بیدس عبدالرسول بدوزئی آن ہر خلقی شاعر کسے ان تینٹ تینا خلقی شیر آتے ہم پارینے ہرانا سرجمی اٹ جاچ کس ہندا بشخ نا معلوم آ خلقی شاعری ٹی درشان کینہ۔

عبدالرسول بنگلوی

براہوئی خلقی شیر پاروکو اسہ متنکن و معتبر و پین کس عبدالرسول بنگلوی نااری ہر ابراہوئی خلقی شیر

آتے تینا تو اور گھٹنا مکھٹا ریل (کیسٹ) نادنیائی ریڈیو آن تالان کرے۔ او اولیکو براہوئی
 خلقی شیر پاروک ۽ عبدالرسول بنگلزی دنتو کبھی خلقی شیر آتے پارسہ مدام سوگو کرینے داڑے او نا
 ہمو خلقی شیر ہرا بھاز پنی مس او نا گہڑ اس بندنو شتہ کینہ ہرا چانجل، نا پن اٹ چانگلک۔ چانجل ہم خلقی
 شیر نئے دانا تفوکانا بابت پک معلوماری افک و لے او نا پاروکا یا خلوکا نا پن درشان ۽، ہرا چانجل نا
 گڈیکو بندنی درشان مریک دنکہ

غیب نا ہیٹ رب تیٹ چانک
 چانجل نا شیر بنگلزی پانک

داڑان داسما تمک کہ چانجل ناشیر ۽ کل آن مست او لیکو دار عبدالرسول بنگلزی پارینے ہرانا
 زکر ۽ او تیٹ تینا ہندا شیر نا گڈسری کرینے گڑاس بندتہ داوڑو،

اے اللہ تعالیٰ ہر کنا حال آ
 چانجل ۽ کشار صالح جہ والا

ژنگ آتے تفر چانجل نا گوڈا
 چانجل ۽ درست کیو بگ ٹی لوڈا
 چانجل ۽ خوفین ناڑی نا کٹی
 چانجل نا رندٹ نن ہنان سٹی

چانجل ۽ پارین جنگل آ ہمپہ
 جنگل آ کاسہ بندغ ۽ کنپہ

چانجل نا گودی اسکہ بانو

چانجل آ شعرس نن تفین جوانو
 چانجل نا گودی اسکہ ہورا
 شعرس نن تفین چانجل آ پورا

چانجل کہ اسکہ جوانو ہچ نس
 چانجل ء درے کچھی نا لچ نس

دا احوالی ان سید نا جندان
 چانجل ء کشار مولہ و سندھ آن

چانجل ء خوافین ناڑی نا خوشہ
 چانجل نا رندٹ کلی و توشہ

داکان نن کانہ سرکاری پانہ
 دز نا کاٹم آ مش تے نن شانہ
 غیب نا ہیت ء رب تینٹ چانک
 چانجل نا شعرے بنگلوی پانک (۱)

محمد مراد پارکوئی

براہوئی خلقی شیر پاروکا آ تیبی اسہ پین گچین ء پن نس ہر امراد پارکوئی نا پن اٹ چاننگ۔ دا
 براہوئی خلقی شیر پانگ ء اسہ جتا ء وڑ وڑول نس تس و براہوئی نا تینا جندنا لے و خلقی سر ء خلکت نا
 مونا پیس۔ جھالادانی بولی ٹی شیر پانگ آن پارکوئی نا لہجہ ایلوکل خلقی شیر پاروک آ تیان جتا وز بیا

خفتنگ - مراد پارکونی کیسٹ آن بیدس ریڈیو، ٹی وی ٹی سدا خلقی شیر آتے تینا تواراٹ ساندہ
سوگو کرسہ براہوئی ادب آتھورو کرینے۔

مراد پارکونی ناسہ خلقی او شیرئس ہرائی او مشی آ داروتا اہمیت او فائدہ غاتے درشان کیک او تینا
مہر مریت، رومانس عام درشان کیک کہ ایہن مش نادارو بھازخرین مریک ولے اگہ دادے شاعر
نامعوبہ دوخلیک او ہم ہنین جوڑ مریک، ہندا شیر آن منہ بند،

دارو ہتہ نی دارو ہتہ کنکن دارو ہتہ
ہو، ہو بیلی دارو ہتہ نی دارو ہتہ

آلم پانک گل گدر خیرین
کنا زیبا نا پاوہ دوآن ہنین
کنا لاڈی نا پاوہ دوآن ہنین
کنا جانی نا پاوہ دو آن ہنین

آلم پانک آلوچ خیرین
کنا زیبا نا پاوہ دوآن ہنین
کنا لاڈی نا پاوہ دوآن ہنین
کنا جانی نا پاوہ دو آن ہنین

آلم پانک مارموتک خیرین
کنا زیبا نا پاوہ دوآن ہنین
کنا لاڈی نا پاوہ دوآن ہنین
کنا جانی نا پاوہ دو آن ہنین

آلم پانک پرپگ خرين
 کنا زيا نا پاوه دوآن هنين
 کنالادى نا پاوه دوآن هنين
 کنا جاني نا پاوه دو آن هنين

آلم پانک بوئے مادران خرين
 کنا زيا نا پاوه دوآن هنين
 کنالادى نا پاوه دوآن هنين
 کنا جاني نا پاوه دو آن هنين (۲)

براهوئى خلقى شير پاروڪا تيڻي اسه پين پين کس اختر چنال زهري، هرا براهوئى خلقى شاعريءِ
 بلوچستان نا خلق، مش، گدان اوشار تيان مستي، پيشن نا ملڪ آ تيڻي هم درستي راستي کرفي۔ اختر
 چنال نادابابت خدمت آک لکھ ستا کٽر زره او نا پاروڪا شير دانه په دانه، داخس پني مس که اودے او
 اونا وڙءِ اردو موسيقي ٿي هم اوار کنگا۔ داکان بیدس ريڙيو، ٿي وي نا ملڪ اٺ براهوئى خلقى شير
 آک دنيا نا کج کج ٿي سر مسونو۔

دانہ په دانہ دا نہ نا
 دوستي لگا نے نا ننا
 حاجت اف کنے وام نا
 مہمان مروٹ نا شام نا
 جی جی جی جی مندري
 ہیتس کوا نی اندري
 جی جی جی جی سومرو

کپہ خواجہ خا کسے زورو

قلو وطن ء خان سنا

دا تختے بلو چستان سنا

کچھی خراسان واہ واہ واہ

ہربوئی مرجان واہ واہ واہ

زادہ مردان واہ واہ واہ

غازی نصیر خان واہ واہ واہ

ڈو کے بٹیسن کنب ٹی

نراس ہلوٹ نے رمب ٹی

آخر بروس مستونگ ٹی

مستونگ شارے دیوہ نا

مزہ ء اوڑے میوہ نا

توت پھلائی ، سی و چڑی

گون او کچری کپیرہ

مال ء تو رہ راست ہنپرہ (۳)

خلقی کیسٹ آک ہرافک داخس گیشتر تو افس ہندن خلقی شیرتے مچ کروکا کتاب آ تا کچ ہم
داخس زیات اف، یقیناً کیسٹ و کتاب آ تیان زیات براہوئی خلقی شاعری نا ایلومرو اریک ہرافک
اینوچٹ گم گار مسونو، او فک سوگوانس دا فنا گم منگک ناسوب آک انت منگک کیرہ دا بابت پٹ ء
پول دن پانک،

- ۱۔ خلقی شاعری نا بھلائی ناگم منگ ناسوب آک بے خوانندہی منگ کیک کہ ہے دور داوڑنا شاعری تے کس نس نوشتہ کنگ نا بارواٹ سوچ کتنے۔
- ۲۔ ہمو خلقی شیرک زندہ سلیسونو ہرافتا پاروکا ک دافنے داخف آن ایلو خف اسکان رسیفیو۔
- ۳۔ خلقی شیر تے تفوکا و جھوکا تا بارواٹ کس عسہی سماء افک کہ دافتا پنک دیرو؟ ولے خلقی شاعری نا جاج عہلنگ آن پداسا تمک کہ دافتا پاروکا تیٹی شو آن، بزغر، پوریا گر، نریہ، نیارٹی، مارسٹر و ایلو کھول نا بندغا ک اوارے۔ یعنی خلقی شیر تا تفتنگ و جھنگ ٹی چنکا ٹان پلیس تا پیرا نگا اسکان و ہر کھول نا ہر عمر نا بندغا ک دافنیٹی بریبرخ ناحق داراریر۔

پنی آ خلقی شاعری

دانش ٹی گڑاس ہند نو پن بریک ہرافک تینٹ پوسکنا دورٹی اوڑدہ ء ولے اوفا خلقی شاعری تفتنگ، جھنگ ٹی پنی ء دانش ٹی داخس زیات خلقی شیر پاروکا تا پنک ہفسہ واہم گڑاس ہند نو پن اریر ہرافک پوسکنا دورٹی ہم خلقی شاعری جھنگ ء یا تینا گھ و تینا تو اراٹ تینا خاہوت و قوم تیٹی شیر پارہ دابابت عبدالرسول بدوزئی، عبدالغنی بدوزئی، مجاہد محمد نور بدوزئی، پخیر محراب بدوزئی، اویلو فتا پنک بریرہ۔

پہوالی شاعری، خلک ناسبب

داسوج ناوردی عسہی و پک تفتنگ مفک کہ ہمو شاعر آ تا پنک دیرو ہرافک خلقی شیر تے تفتیو دا بارواٹ ہجو معلوم داری نس افک ولے اسہ خلقی شیر نس کہ اے ”دھنکو“ نا پنٹ چانگ اک۔ دانا شاعر داسکان زندہ ء۔ اگہ کہ اودے براہوئی ادب ٹی ہمو ہند رسیگتنے ہرانا او حق دار نس اوانتے گمنام ء یا اودے کس انتے درست کپک۔ دانا سوب آک باز منگ کیرہ، اول دا کہ داساعر، شیر تفتنگے سات تیری و شوق نس سر پنڈ مریک اودے پیشہ یا علم نس پہہ مفک، ایلو دا کہ ناخوانندہ منگ نا سوب آن گمنام ء۔ مسٹیکو سوب دامنگ کیک کہ خلقی شیر تا بارواٹ دا پانگ اک کہ دافتا تفوکا تا بارواٹ ہج معلوم داری اف انتیکہ دا فک داسہ نا شاعری افس دا فک گورگیر تا شاعری ء ولے دا

ہیت ہم پٹ و پول نامونا بے وس مریک ہر اتم ثبوت دولس تو شک ناہیت مریک دا خلقی شیر،
 شتکو، واونا تفوکا نابارواٹ مونی زکر مریک داڑے ہیت مچا خلقی شاعری نامتنگ ء انتیکہ خلقی شاعری
 ٹی دنو باز کم نوشت ”شتکو“ ناوڑ دو بریک ہر افا تفوکا تابارواٹ معلومداری ارے یا اوچل یا پنجاہ
 سال مست ناشیر ء۔ داکان بیدس خلقی شاعری نا بھلاشخ ء تفوکا تابارواٹ کس سہی افک و ہندا بنیاد
 آداتے اسی شاعری پانگ اک یعنی داٹی کل نا شخ ارے ایلو داہیت ہم درشانی خواہک کہ خلقی
 شیرک مدام مرغن مریرہ اگہ اسہ خلقی شیر کس بلین تو دا ناٹھپوک ہندا خس مرغن مریرہ و داٹی ہر جاگہ نا
 بابت ٹھپو و شاعری ملیک داہیت آن دا ساتمک کہ خلقی شاعری راجی زندون او ارادار اسہ ہنکین
 آن ایلو ہنکین و داہیت آن اے بیٹ اسکان مدام ہمپ ولڈٹی ء ہندا سوب ء کہ داسہ ہم خلق
 آ تیٹی دافنا ٹھپو تیٹی و دیکی متنگ ء۔ خلقی شیر تابارواٹ داہیت ہم متنگ کیک کہ دافنا اولیکو ٹھپوک یا
 شیرک گیرام مرسہ ہنگو داکان بیدس دور، وخت تون او ار خلقی شیر تاڈی ٹی ہم گھٹی متنگ ء و ننتو ہمو
 شیرک سوگو ء ہرا فک نوشت ٹی بسونو یا ہرا فتنے کس یات کرینے۔ ہیت بناء مسوس کہ خلقی شیر تا
 تفوکا ک دیرو؟ دا سوج نا ورنندی ء متنگ آن مست نن شتکو ناشیر آ برینہ کہ پٹ و پول نارداٹ
 داہیت مونا بریک کہ داشیر نا تفوکا داسکان زندہ ء (شتکو) دادے براہوئی زبان نا داستان کس
 پانگ کینہ کہ عاشق تینا محبوب شتکو نازندا ہر شخ ء شیری دروشم تسونے ”شتکو“ ہرا کہ خلقی شاعری نا
 سر حال نئے داہمو شاعر نا محبوب ناپن ء واواہم داسکان ء زندہ ء۔

شتکو نا شاعر

شتکو امر کہ دا خلقی شیر نئے و لے دانا تفوکا پٹ و پول نا وخت آ ہم زندہ ء عبدالرسول بدوزئی،
 تائفہ مغل زئی، باوہ ناتہ پن حاجی واحد بخش ء دشت سچوک ٹی ہندی کس و لے پیستیمیکو سدی نا گڈ سرٹی
 سچوک آن ہمپیر تو اینو پگہ ٹیل، مگسی شاخ ٹی ہندی ء۔

داڑان مست عبدالرسول بدوزئی پنی ء اسہ پین شیر پاروک کس ہم گدرینگانے و لے داہمو
 عبدالرسول بدوزئی ء ہرا شتکو ناشیر ء تھینے۔ عبدالرسول بدوزئی شاعرانہ تب نا خواجہ ء۔ شتکو آن

بیدس پین چندی شیر آتے تھینے دانی البدیہ ء شاعر کسے یعنی انت واقع کس کہ دانا مونا مسکہ دا
اودے شیری دروشم تسکہ۔

شکو ناشیر ء خوانگ آن داسما مریک کہ ہر اتم شکو کہ داماں آن ہمپک کچھی ناکنڈا کاتک تو
شاعر اونا یا تئی داسیر ء تفک۔

شکو کنا لاڈی شکو کنا پھل ء
شکو کہ خیرات کیو داماں ء کل ء
شکو کنا لاڈی شکو کنا ساھ ء
اللہ ہم بنتو کنا شکو نا داں ء
مش و گیاوان اٹ کنے نتیا کرینو
ہچ آ تیا ہمپیر شکو ء درینو
ملکے تہ دسینو ہو خرو نا خیتاک
استے کنا ہشیرہ اونا بے وی آ پیتاک
ہوغنگ و زاری اٹ وختے ای گداراٹ
شکو ء اللہ جان آ ای سپاراٹ
داسکان ء کتو شکو نا سامان
ہمپنے شکو خاخر ہلک داماں
چلوس شاعاٹ شکو نا ہوڑے
شکو نا جتائی استا کنا زورے (۴)

شکو نا کوٹھی داسکان ء کپی
ہمپنے شکو داماں مس چپی
چون تے ارفیسن دوکان تے چون کین

پٹیر نا کنڈا شتکو کے فون کین
 شیطان آ، کوتل ء ہرینے خشکی
 ہمپنے شتکو جان رلانے مشکی
 ہورہ نس تما آباد مس کابل
 سہ پشت آن ظاہر ء شتکو نا مابل
 چلو آن پُرکین شتکو نا ہورتے
 اللہ جان دمپ کے چشمو نا جوتے
 دوٹی تہ تسون ڈاچی ناہرے
 شتکل ء درے خیرات کریٹ خرے
 بند آن تہ ہمپین الا نن کوڑتے
 دُسخنج تہ کنگ تینا ہری آ جوڑتے
 شتکو نا جاگہ سول نا لوپ ء
 دشمن تھانے جرو آ ٹوپ ء (۵)

عبدالرسول بدوزئی، فی البدیہہ شاعر نے وشتکو ناشیئرٹی ٹھپو تا تنگ ٹی او نا کمال ختنگ اک او
 چا ہمو واقع وگپ آتے ٹھپو تا دروشم ٹی سوگو کرینے ہرافتے اینو ہم خوانگ آن پد دشت دامن نا خلق
 ٹی گدا نک ریہہ ٹی نظر بریرہ ہندن ٹھپو تیٹی شتکو نارغ، دسخنج ء ہم نشانہ کرینے اتیکہ ہندا ارٹ شاعر و
 شتکو نا نیامٹی دیوال جوڑا سر دنکہ

دوٹی تہ تسون ڈاچی نا ہرے
 شتکل ء درے خیرات کریٹ خرے

داٹھپوٹی ”خز“ شتکو نا ارہ کن پاننگا نے یعنی ”خز“ یا خوس ہمو بندغ کن پاننگ اک ہراڈکن
 نفرت نا درشانی مرے وخر یا خوس ہمو بندغ ء ہم پارہ ہرامچہ بڑز، ہولن مرے وچو کاریم سے ٹی لف

ہندن شاعر ہم ”شتکو“ نارہ کن ”خر“ نالوز ۽ پانک واسہ جاگہ کس پین اودے دشمن نا پٹ پانک و
اوناکا ٹم آتھوک آٹھوپ نامتکنی ۽ بیان کیک دنکہ

شتکو نا جاگہ سورل نا لوپ ۽
دشمن تھانے جرو آ ٹوپ ۽
دشت دامان یا سچوک ٹی ہندی آ بدوزئی نا طائفہ مغل زئی سیل کن، بھاگ نا شہر مسویا
رندڑا، غا ہنارہ یا ڈیرہ مراد جمالی ہرادے پٹ پیٹر (فیڈر) ہم پاریرہ نا خلق ”کچھی پول“ ٹی رہینگارہ
ہندا خاطر آن ہراوخت شتکو نا لم پٹ پیٹر آ کاتک تو داڑے عاشق اودے یات کیک دن پانک،

چون تے ارفیسن دکان تے چون کین
پیٹر نا کنڈا شتکو کے فون کین

شتکو ہرا تم ہمپک تو شاعر نا بت ٹی خاخر لگک او بے آرام مریک اودے چا
دامان ہندن نظر بریک کس پانک اودے خاخر تنگانے دنکہ

داسکان ۽ کنتو شتکو نا سامان
ہمپنے شتکو خاخر ہلک دامان
شتکو نا کوٹھی داسکان ۽ کپی
ہمپنے شتکو دامان مس چپی

داٹھپو ٹی شاعر بے چینی وانظار نا ساعت آتے درشان کیک کہ بیدس شتکو آن اونا
کوٹھی ”کپی“ آنبار ۽۔ دامان ہم ”شتکو“ آن بیدس ہندن لکیک کس پاء داٹی زمیں جم مسونے
دامان چاچپی مسونے۔

شاعر اسہ جاگہ شتکو نا دپنچ آن نفرت نا درشانی ۽ داوڑ کیک،

چلو آن پرکین شتکو نا ہورتے
دپنچ تہ کنگ تینا ہری آ جوڑتے

شاعر اسہ ٹھپو ٹی تینا چند ۽ مشکئی نا پٹ دن یات کیک ائیکہ اوسوزارنگ ۽ بندغ کس اسک۔

شیطان آ کوتل ء ہرینے خشکی
ہمپنے مشکو جان رلانے مشکلی

داہیت ثابت ملا کہ مشکو خلقی ء شیرس توارے ولے دا شیرنا عمر ایلو خلقی آ شیرتا
مقابلہ ٹی باز چنک ء دا خاطر آن کہ دانا تفوکا داسکان زندہ ء، دنکہ مہالو ہم دا گڑانا زکرمس کہ
عبدالرسول ہم خلقی ء شاعر سے دا، نا خواندہ ء ولے چندی فی البدیہ ء شیرتفینے۔ دنکہ پٹ وپول نا
وخت ٹی اپریل 2006ء نا گڈیکو ہفتہ ٹی اونا اسہ پن شیرس ”شریف جان“ نا سر حال آ اونا مسٹر
آن دوس۔ اوپانک کہ ابا ہر واقع ء خننے تو اوڑا شیرتفینے، واونا شیرتا ٹھپو تا کچ مقرر ا فک۔ اونا
مسٹر آن ”شریف جان“ نا سر حال آ اسہ شیرسے نامنہ ٹھپو دو تمار شریف جان، ہر اغل زئی سے اونا
اسہ وخت کس دشت دامان ٹی بھگڑہ کس مسوس تو عبدالرسول ہمو واقع ء تینا شیرٹی مدام سوگو کرے
دنکہ،

ہوے جان بدوزئی، کبیرا، نا مارے
کبیرا، اودے دعوت نا پارے
ہوے پارے ہو ابا، خنٹیت بریوہ
استونا نن ء نیتون مریوہ
اوکان نصیب مونائی میل ء
شہزادی خلکنے عیسیٰ خان بیل ء
شریف جان لاڈی الو برای
مولو بھاڑ، پارے جنگ کہہ حرامی
شریف جان نا لُخ ٹی ستم تا اس کھنڈی
جھل تیٹی نرا، بارو جان پھنڈی
باقو ء سہی کریر قوم نا نیاڑیک
چیہانٹ کر حیدر جان نے خلور باڑیک

لنگھو و اینو سیف جان گھڈاک
مولو بھاڑ پارے ہشدگار کنا ہڈاک
سرکک جان گودی دگدان ء کھڑا
مولو جان بھاڑی جھل تیٹ نرا
شریف جان پارے اے کنا ابا
'سُدو' بھاڑ زور خلک 'اخو' نالب آ
شریف جان گڈا توت نا لڑتے
باقو جان، تنگا ڈگی نا کھڑتے
کل آن تا لاغر نور جان نا باڈی
ستم تیان لوڈے 'سُدو' نا گاڈی

ہندن داشیتر ہم پوروا فک ائیکہ عبدالرسول ناہر امار آن دادوبس اے ناعمر 2006ء ٹی خوک
دوانزدہ سال ء او پارے کہ داہم ابانا ایلوشیتر تیار مر غوشیتر نئے۔

داڑے اسہ سوال اس پین و دی مریک کہ انت ہموشیتر تے ہم خلقی شیتر پانگ کینہہر افتا
تفوکا تا بارواٹ معلومداری مرے یاہرانا شاعر زندہ مرے ائیکہ داکان مست خلقی شیتر تا تعریف
داوڑ کنتگا کہ داک سینہ بہ سینہ برسہ کرینو و دافتا تفوکا تا بارواٹ ہیج معلومداری اف۔ و داک اسہ
بندغ نا جوڑ کرو کوائس، خلقی شاعری یا السی شاعری نا بارواٹ خواجہ نادر قمبرانی تینا براہوئی لوک گیت
پنی آنوشت ٹی دن پانک

”زبان نئے نابنائی والسی وغیر مطبوعہ (ہرا فک کتابی دروشم اٹ شینک مفس) شاعری ء لوک
گیت (شاعری) پانہ، داشاعر تا دور و زمانہ ء تعین کنگ مفک ائیکہ داشیتر تا تفوکا ک نامعلوم و گمنام
ع، (۶)

کھٹیا

اینواسکان لوک، اسی یا خلقی شاعری نابارواٹ دا خیال ارے کہ دافتا تفوکا ک نامعلوم وگنام
 ء و لے دنکہ شتکو ناشیئر مس یا ہنداوڑ ننے پین شیئر ملو ء کہ دافتا تفوکا تابارواٹ چا سندا ری ملیک گڑا
 انت نن داشیئر تے ہم خلقی شاعری پانہ یانہ؟

خلقی شاعری کن ”شاعر نامنگ یا معلوم مننگ“ بھلو ہیئت نس ا فک بلکن ہمورنگ،
 گند، ردو بند ء ہراڑان خلقی چپ وچا گردنا درشانی مرے دا ہم مننگ کیک کہ اینو ہم کس نس خلقی ء
 شیئر نس نوشتہ کیک انت اودے خلقی ء شیئر نس پانگ کینہ یانہ؟ اگہ داشیئر آ تیٹی شیفکو راہندو قانود
 آک مسردا فک خلقی شیئر پانگ نا پورا حق تخیر ء

(i) ہرٹھو مشنوی آبارارامصرعہ غامرے و ہڑتوماک اسہ ایلوتون ہم ردیف وقافیہ مریر۔
 (ii) ہرٹھو نا اولیکومصرعہ (گیشتری) ردہم یالے وقافیہ ء جوڑ کنگ کن مریک اونا ارٹمیکو
 مصرعہ ٹی مقصدنا ہیئت مرے۔

(iii) دافتا لوز آردو بند سادہ و خلقی ندارہ ء درشان کنگ نالائی تخیر۔

(iv) شیئر نامفہوم ٹی مدام پہوالی زندنا درشانی مریک۔

(v) داشیئرک متکنا خلقی شیئر ناگھ (ہرادے طرز) ہم پانگ اک یادنکہ ہندا شیئر ناوزن
 اٹ نوشتہ مریر۔ داکان بیدس، خلقی شیئر و اینو پگہ نا شاعری ٹی اسہ فرق نس ارے ہرادے بنگ
 تون ہر بندغ پہہ مریک کہ دا خلقی ء شیئر نس۔ ہمو خلقی شیئر کس ء نار جو ء تینا پارہ غاہنگ ناکندان
 مجبور کے کہ دا خلقی ء شیئر نس۔ ولے ولدا ہم لکھ کوششت آن پدہم اینو پگہ خلقی رنگ ٹی شاعری مننگ
 کپک ایتیکہ زندشہری زندآن داخہ شوک مسونے کہ اوتینا متکنا پہوالی لوز اتے گیرام کرینے اگہ منہ لوز
 اوتے یات ء گڑا اوقتا استعمال اودے سہی وڑاٹ بک گڈ کیو ہیئت دا کہ اینو ہم خلقی شیئر نوشتہ کنگ
 مننگ کیک بیرہ فرق دامر و مہالودا شیئرک تفنگا نو توداسہ نوشتہ مرور۔

حوالہ غاک

- ۱۔ آڈیو کیسٹ، براہوئی لوک گیت، عبدالرسول بنگلوی، vol.1، محفل پروڈکشن جیکب آباد
- ۲۔ آڈیو کیسٹ، لاڈولیلادولاڈو، محمد مراد پارکوی، vol-03 لکی پروڈکشن کوئٹہ
- ۳۔ خوشی تاشام، اختر چنال زہری، vol-07 سنہری میوزک سینٹر کوئٹہ
- ۴۔ مینگل، افضل ”چوٹولی“، 1994ء براہوئی اکیڈمی پاکستان کوئٹہ پنہ، 56-57
- ۵۔ مینگل، افضل ”شوشنگ“، 1992ء براہوئی اکیڈمی کوئٹہ پنہ غاک 5 6 1-164
- ۶۔ بیدار، قیوم ”براہوئی زبان و ادب ایک جائزہ“، 1986ء براہوئی ادبی سوسائٹی رجسٹرڈ پنہ 56